

Emlékezés Szabó Csaba zeneszerzőre

1936. április 19 – 2003. május 23

Születésének hetvenötödik évfordulója alkalmából emlékezhetünk Szabó Csabára. Erdély szülőtte volt, a Nyárad és Kis-Küküllő vidékén szerezte első, életre szóló népzenei tapasztalatait. Tanulmányait a Marosvásárhelyi Zenei Szakiskolában, Tróznér József növendékeként kezdte, majd a Kolozsvári Konzervatóriumban zeneszerzés és formatanári közvetlen Kodály tanítványai: Jodál Gábor és Jagamas János voltak. Maguk is mesterük példáját állították ta-

nítványuk elé: a zeneszerzői, a tudományos és a pedagógiai munka megvalósításának összhangját. Ennek szellemében élt és dolgozott Szabó Csaba egész élete folyamán.

Az erdélyi magyarság egyik szellemi központjában Marosvásárhelyen kezdte pályáját. Az Állami Székely Népi Együttes karnagya, majd a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola zeneelmélet, népzene és beszéd tanára volt, 1963-tól 1987-ig. Ott alkotta meg zömével színpadi, énekari, kamarazenei, szimfonikus zenekari műveit. És ott írta meg első kritikusi-zenetudósi munkáit. Ugyanakkor már a 70-es években aktívan szervezett kórus-találkozókat Erdélyben. Széles körben hirdette Romániai előadásai során a Kodály-módszer jelentőségét, a tanítási gyakorlatban bevált eredményeit. Kapcsolatot tartott neves magyar, karvezetőkkel, akiket több alkalommal meghívott Erdélybe. Ugyancsak állandó kapcsolatot tartott zeneszerzőkkel, így például Bárdos Lajossal akivel több témában is leveleztek, íme megemlítnék egy rövid idézetet: „Alkalmam volt áttanulmányozni Szabó Csaba 'Ötfokú hangsorok a magyar népzeneben' c. kéziratát. A mű páratlan alaposággal méri fel és rendszerezi a címben jelzett kérdéshalmazt, új, egyéni meglátásokkal gazdagítja népzene-tanunkat.” A művet együttal kiadásra ajánlja. Bárdos tanár úr gondos levelezését ismerve, számos példára hivatkozhatnánk még, melyben Szabó Csaba a zeneelmélet, a népzene-tudomány számos kérdésével foglalkozva fordult a magyar zenetudós-zeneszerzőhöz.

1977-ben jelent meg *Hogyan tanítsuk korunk zenéjét* című, megjelenésekor kelet-európai világunkban megdöbbentően modern szemléletű könyve. E munkáját követte 1980-ban: *Zene és szolgálát* című könyve a

magyar népi többszólamúságnak, egy nyolc-kilencszáz lelkes Kis-Küküllő menti településen feljegyzett példáival. A tanulmánykötet a bukaresti Kriterion kiadónál jelent meg. Népzenei kutatásait folytatva, annak összefoglalását az *Erdélyi magyar harmóniás énekek* című munkájában foglalta össze, és a megjelenése már magyarországi kiadást ért meg.

A nyolcvanas évek kielezett viszonyai miatt az emigrációt választotta, és így családotul Magyarországra költöztek. 1988-tól Szombathelyen a Berzsényi Dániel Főiskola tanára lett, ahol nagy lendülettel folytatta zeneszerzői, kutatói és pedagógiai munkásságát. Megemlíjtjük a felbecsülhetetlen értékű anyagot tartalmazó *Csángó-magyar daloskönyvet*, amelyet 1991-ben Magyarországon adtak ki. Itt valósul meg elméleti főműve az *Erdélyi harmóniás énekek a XVIII. században*. Az Akadémiai millenniumi pályázatán Arany Díjat nyert. A CD-Rom kiadási éve 2001. Tervbe vette egy Erdélyi magyar daloskönyv közreadását a marosvásárhelyi évek gyűjtéséből, valóra váltását azonban már nem tudta megvalósítani.

Adalékok a népzene-prozódia kérdéséhez, 2003-ban megjelent könyvének még a nyomdai munkálatokig dolgozhatott. Könyve megjelenésétől a zenei ízlés és prozódiai érzék finomodását várta. Elhivatottságára talán legjellemzőbb az Előszóban írott egyik mondata: „Ha mindkettőn századmilliméternyit csiszolhatok, nem dolgoztam hiába.”

Kiterjedt elméleti munkássága ellenére, tudományos eredményei a folklór, a középkori többszólamúság vagy a prozódia területén, eszközzé váltak alkotó kezében, Szabó Csaba elsősorban zeneszerzőnek tekintette magát. Sok még Erdélyben keletkezett művét ismerhette meg a magyar közönség.

Szerzői estjét Debrecenben 2000. október 1-jén a zene nemzetközi világnapján tartotta. Kedves költője Dsida Jenő verseire írott zenekari dalciklusát 2001-ben adták elő a millenniumi év záróhangversenyén, – akkor az egész ország hallhatta – a rádió is közvetítette.

Utolsó bemutatója 2002. novemberében, a *Mise Savaria*. Gregorián énekek és középkori többszólamú tételek felhasználásával kétszólamú fiúkarra, kontratenor alt és kontratenor basszus hangra, hegedűre, orgonára és ütőhangszerekre, írott mű. Az ősbemutató Szombathelyen a Szent Márton templomban volt. Közreműködött a Szombathelyi Művészeti Szakközépiskola és Gimnázium Leánykara, a Zeneiskola növendékei. Hegedűn: *Szabó István*. Vezényelt: *Paulik Ákos*.

A kompozíció Szent Márton tiszteletére szól – az őt befogadó városnak – ahol otthonra talált és dolgozott, 2003-ban hirtelen bekövetkezett haláláig.

Szóllósy András zeneszerző méltatását idézzük ez alkalomból: „Szabó Csabát az erdélyi zenekultúra egyik legfontosabb jelenségének érzem. Alkotóereje teljében, közvetlenül Szent Cecília miséjének befejezése után ragadta el a halál. Ezzel a művével is a kortárs magyar zene olyan területén nyitott új utakat, amellyel az elmúlt évtizedek nem bővelkednek.” E mű zárta le azt az egyházzenei vonulatot, melyekbe az Őt zsoldár, az Istennek félelme, az Imák és a Szent Márton mise tartoznak.

A Szent Cecília mise ősbemutatójára már csak a zeneszerző halála után került sor, emlékezve a zeneszerző hetvenedik születésnapjára rendezett hangversenyen a Magyar Rádióban. Az est műsorvezetője Hollós Máté akkor a következő szavakkal kommentálta a művet: „Ez a gregoriánnumig visszanyúló, a zenetörténetet dallami és szellemi forrásként egyaránt használó, az énekkart rendkívüli koncentrációra kényszerítő alkotás, finoman hangszerelt kamarazenei együttes szinte kultikus kíséretével szól meg.”

Szabó Csaba zeneszerzői tevékenységének forrása a szülőföldjéről is magával hozott magyar népzenei és zenetörténeti hagyomány, amit műveiben korszerű zenei feldolgozásmóddal ötvözött. Gazdag életművet hagyott maga után. Zeneszerzői munkásságát a hangszeres és vokális művek széles skáláját különböző kiadóknál megjelent kiadványai bizonyítják.

Halálát követően 2004-ben alakult meg a Szabó Csaba Nemzetközi Társaság, mely aktív szerepet vállal a hagyaték ápolásában, megismertetésében. A *Cellissimo* Kiadó gondozásában jelent meg *Szabó Csaba zene-művei* címen három kötetben énekkari műveinek válogatása. Az Előszóban Szőnyi Erzsébet kifejezi annak a jelentőségét, hogy: „... az alkotások egyben betekintést engednek a korabeli Erdély zeneéletébe, és így elősegítik egymás megismerését, a Kárpát-medencében élő kultúrák kölcsönhatását.” A három kötet jól differenciál, zeneileg és didaktikailag felépítve a könnyű játékoságtól a nehezebb, bonyolultabb többszólamú vegyeskari művekig. A karvezető számára így megkönnyítve a választást, felmérve kórusának lehetőségeit.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége, hagyományos „Zeneszerzői versenyén” 2004-ben első díjat nyert Szabó Csaba „Egyszerű énekek”

c. sorozata (5 mű). A bemutatóra a Zeneakadémián, december 16-án került sor. A Magyar Rádió Gyermekkara – Thész Gabriella vezényletével és a Magyar Kórusiskola – ifj. Sapszon Ferenc vezetésével mutatta be a műveket.

A *Szent Márton Mise budapesti bemutatóját* 2006. május 24-én tartották, az Avilai Nagy Szent Teréz templomban, a Budapesti Énekes Iskola előadásában, *Bubnó Tamás* vezetésével.

Kamarazene és Kórusművek CD (Hungaroton Classic HCD 32183) az életmű legrepresentatívabb szeletéből nyújt válogatást. Szóló és kamarazenei művek mellett a Kórusművek köteteiből néhány kiváló mű szóval meg a Magyar Rádió Énekkarának előadásában, *Maklár József* és *Vass Lajos* vezényletével.

A zene szeretete és feltétlen tisztelete továbböröklődött példamutató módon a család következő generációiban. *Szabó Péter* csellóművész, hangszerének kiváló művelője fontos feladatának tartja az értékek megőrzését. Előadóművészetével, pedagógiai és zenetörténeti kutatómunkájával folytatja azt a sokoldalú zenei tevékenységet amit otthoni környezetében magába szívott. És már a következő korosztály, az unoka *Szabó Ildikó* is zenei tanulmányai során folytatja a családi tradíciót.

A kóruskiadványokon is szereplő családi lógó jó kifejezője miként növeli gyönyörű lomboztatát, az erős gyökerekkel kapaszkodó fa. Így kívánjuk és ajánljuk e művek megismerését, betanítását, előadását, hogy mind többen ismerhessék meg *Szabó Csaba* műveinek értékét, hangulatát, varázsát.

Márkusné Natter-Nád Klára

